

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА ОХОРОНА ПРАЦІ”**

(для молодших спеціалістів)

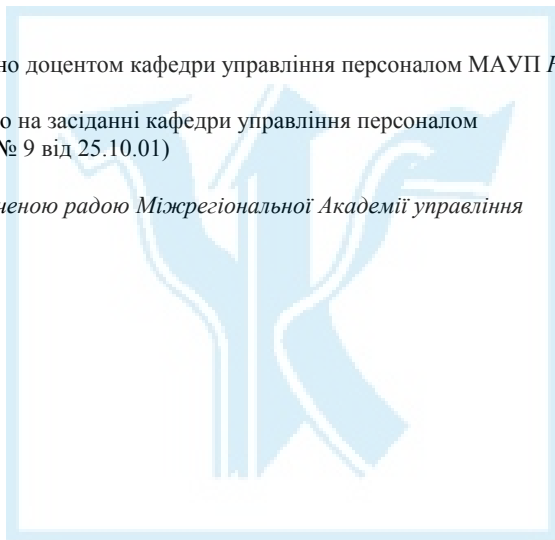
МАУП

Київ 2002

Підготовлено доцентом кафедри управління персоналом МАУП *Н. Г. Швець*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(Протокол № 9 від 25.10.01)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Н. Г. Навчальна програма дисципліни “Організація та охорона праці” (для молодших спеціалістів). — К.: МАУП, 2002. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Організація та охорона праці”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, контрольні питання до заліку, вимоги до заліку, плани семінарських і практичних занять, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2002

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена для вивчення курсу “Організація та охорона праці” на освітньо-кваліфікаційному рівні “молодший спеціаліст”.

Формування ринкових відносин в економіці України потребує високоякісної, продуктивної та безпечної праці персоналу підприємств усіх форм власності.

Організація та охорона праці — проблема складна і багатогранна. Для її вирішення необхідна активна участь фахівців різних профілів: технологів, проектувальників, екологів, економістів, лінійних керівників, менеджерів і санітарних лікарів.

Особлива роль у цій справі покладається на менеджерів-економістів як організаторів і провідників політики підприємств. Цим зумовлена необхідність вивчення майбутніми спеціалістами, випускниками МАУП, основ організації та охорони праці.

Вивчення дисципліни проводиться згідно з вимогами МАУП.

Метою курсу є оволодіння студентами комплексом знань і практичних навичок у галузі організації та охорони праці, а саме:

- оволодіння предметом і змістом дисципліни;
- вивчення основних напрямків практичної роботи в галузі організації праці;
- вивчення питань охорони праці;
- оволодіння методами та засобами створення безпечних умов продуктивної праці з урахуванням специфічних особливостей виробництва.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ”

№ п/п	Назва теми
1	Праця як об’єкт організації
2	Розподіл і кооперування праці
3	Трудовий процес як основний об’єкт організації праці
4	Організація та обслуговування робочих місць
5	Організація розумової діяльності
6	Соціальна і економічна ефективність заходів щодо удосконалення організації праці
7	Умови праці
8	Законодавча та нормативна база України про охорону праці
9	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварійних ситуацій

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ”

Тема 1. Праця як об’єкт організації

Місце і роль організації праці в системі факторів розвитку виробництва.

Праця як економічна категорія. Соціальне значення праці. Сутність, співвідношення і взаємозв’язок понять “організація праці” та “організація виробництва”. Суб’єкт і об’єкт, результат організації праці.

Основні етапи історії розвитку науки про організацію праці — вітчизняний і закордонний досвід. Міжнародна організація праці (МОП), її функції.

Література [3; 10; 12]

Тема 2. Розподіл і кооперування праці

Сутність і значення процесу розподілу та кооперування праці. Форми розподілу праці, принципи професійно-кваліфікаційного розподілу праці.

Індивідуальні та колективні форми організації праці, критерії необхідності кооперування праці. Суміщення професій.

Література [10; 11; 18]

Тема 3. Трудовий процес як основний об'єкт організації праці

Класифікація трудових процесів. Функція, робота, операція: їх зміст і взаємозв'язок. Аналіз трудового процесу. Проектування прогресивних трудових процесів. Критерії раціоналізації трудових процесів. Основні поняття та нормування праці. Інструкції з охорони праці: вимоги до них, порядок розробки. Методи досліджень трудових процесів.

Література [10; 11]

Тема 4. Організація та обслуговування робочих місць

Поняття робочого місця, робочої зони. Класифікація робочих місць. Спеціалізація та оснащення робочих місць. Планування робочих місць, вимоги, які висуваються до них. Основні функції обслуговування робочих місць. Типове проектування організації робочих місць: значення та ефективність.

Література [10; 17]

Тема 5. Організація розумової діяльності

Специфіка аналізу праці службовців. Методи аналізу та нормування праці службовців. Зміст документів, які регламентують розподіл праці службовців та її організацію. Вимоги до умов розумової праці. Показники складності робіт службовців.

Література [3; 6; 10; 11]

Тема 6. Соціальна і економічна ефективність заходів щодо удосконалення організації праці

Загальні пояснення ефективності господарчої діяльності. Соціальна ефективність організаційних нововведень. Система показників економічної ефективності удосконалення організації праці.

Література [8; 11; 15]

Тема 7. Умови праці

Сутність умов праці та їх визначальні фактори на виробництві; значення умов праці для здоров'я, працездатності людей та якості продукції. Санітарно-гігієнічні умови праці, їх допустимі рівні. Соціально-психологічні та естетичні умови праці. Режими праці та відпочинку, їх основні типи. Методи раціоналізації режимів праці та відпочинку, їх основні типи. Методи раціоналізації режимів праці та відпочинку.

Література [9; 10; 14]

Тема 8. Законодавча та нормативна база України про охорону праці

Основні положення законодавства України про працю та охорону праці. Нормативні акти про охорону праці, які діють у межах підприємств. Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці. Контроль за виконанням заходів по охороні праці. Навчання у галузі охорони праці.

Література [2; 14]

Тема 9. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварійних ситуацій

Вимоги Закону України “Про охорону праці” щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, аналіз прогнозування, профілактика травматизму та професійних захворювань. План ліквідації аварійних ситуацій.

Література [2; 14]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Номер контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер теми контрольної роботи
А, Б	1
В, Г	2
Д, Е	3
Є, Ж	4
З, І, Ї, Й	5
К	6
Л	7
М	8
Н	9
О	10
П	11
Р, С	12
Т, У	13
Ф, Х	14
Ц, Ч	15
Ш, Щ	16
Ю, Я	17

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Місце та роль праці в системі факторів розвитку виробництва.
2. Атестація робочих місць.
3. Раціоналізація професійно-кваліфікаційного розподілу праці.
4. Методи і засоби досліджень трудових процесів.
5. Дослідження шляхів поліпшення організації робочих місць.
6. Раціоналізація праці управлінського персоналу.
7. Естетичні вимоги до робочого середовища.
8. Проектування трудового процесу з використанням карт організації праці робітників.
9. Проектування раціональних трудових процесів управлінської праці.
10. Оптимізація нормативів праці.
11. Методи оцінювання й оптимізації працездатності людини.
12. Вплив умов праці на її продуктивність.
13. Аналіз травматизму на підприємстві та його профілактика.
14. Державне управління охороною праці та організація охорони праці на виробництві.
15. Проектування заходів з охорони праці на підприємстві.
16. Потреби та інтереси людини у мотивації праці на сучасному етапі.
17. Розвиток і стимулювання колективних форм організації праці.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Праця як економічна категорія.
2. Соціальне значення праці.
3. Співвідношення організації виробництва та організації праці.
4. Основні етапи розвитку наукових досліджень у галузі організації праці.
5. Міжнародна організація праці, основні цілі та сфери діяльності.
6. Трудові норми, прийняті МОП.
7. Основні напрямки раціоналізації трудових процесів.
8. Схема організації трудового процесу.
9. Складові трудового процесу.
10. Рекомендації яких наукових дисциплін доцільні при підготовці рекомендацій з організації праці?
11. Послідовність і зміст роботи з раціоналізації трудових процесів.
12. Мета проектування робочих прийомів.
13. Карта трудового процесу, її зміст і структура.
14. Принципи відбору раціональних методів праці.

15. Методи та засоби дослідження трудових процесів.
16. Розподіл і кооперація праці, її форми.
17. Принципи професійно-кваліфікаційного розподілу праці.
18. Технологічний і функціональний розподіл праці.
19. Показники рівня організації праці.
20. Правила суміщення професій.
21. Різниця між сумісництвом і суміщенням.
22. Причини необхідності суміщення праці.
23. Комплексні та спеціалізовані бригади.
24. Поняття робочого місця, робочі зони.
25. Класифікація робочих місць.
26. Основне обладнання, технологічне та організаційне оснащення.
27. Вимоги до планування робочих місць.
28. Планування організаційного оснащення робочих місць.
29. Системи обслуговування робочих місць.
30. Принципи обслуговування робочих місць.
31. Специфіка організації розумової діяльності.
32. Види регламентів управлінської праці. Модель робочого місця.
33. Особливості нормування праці робочих місць і розумової праці.
34. Соціальна ефективність заходів щодо удосконалення праці.
35. Принципи розрахунків економічної ефективності заходів щодо удосконалення праці.
36. Фактори, що визначають умови праці на виробництві.
37. Методи оцінювання й оптимізації працеспроможності людини.
38. Фактори, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці.
39. Класифікація важкості праці.
40. Психофізіологічні фактори праці.
41. Атестація робочих місць. Порядок її проведення.
42. Регламентація відпочинку та праці.
43. Вимоги естетики праці.
44. Функціональна музика та можливості її використання.
45. Перелік питань проведення фізіологічних досліджень на виробництві.
46. Законодавча та нормативна база України про охорону праці.
47. Зміст Закону України “Про охорону праці”.
48. Зміст роботи з гігієни праці на виробництві.
49. Зміст роботи з техніки безпеки.
50. Зміст роботи з пожежної безпеки.
51. Державні органи, які займаються проблемами охорони праці.

52. Організація навчання з охорони праці.
53. Вимоги до інструкцій з охорони праці окремих категорій працівників.
54. Нещасний випадок на виробництві, порядок його розслідування.
55. Профілактика травматизму на виробництві.
56. Що означає термін “професійні захворювання”?
57. Трудові нормативи та їх роль в організації праці.
58. Зміст посадових інструкцій та їх проектування.
59. Як раціоналізувати працю студентів заочної форми навчання?

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

Залік є підсумковою формою контролю знань студентів. За два тижні до заліку викладач повинен передати студентам перелік питань до заліку.

Під час складання заліків студенту дозволяється користуватися нормативними документами або матеріалами, які екзаменатор вважає доцільними.

У разі порушення правил проведення заліку екзаменатор (викладач) повинен вимагати від порушників звільнити аудиторію (після попереднього зауваження).

Студент, якому пропонують звільнити аудиторію, може оскаржити рішення екзаменатора у деканаті протягом трьох днів від дня заліку.

Якщо студент з якихось причин не може чи не бажає бути присутнім на заліку, він (вона) повинен завчасно повідомити викладача про причину неявки на залік, і викладач дає чи не дає дозвіл на здачу заліку в інший день.

Якщо студент не з'явився на залік без заздалегідь отриманого дозволу, а також якщо пояснення студента не є поважними, він (вона) отримують оцінку “не зараховано”. Оцінка “зараховано” ставиться студенто-ві, який набрав необхідну кількість балів і виявив:

- навички творчого оволодіння основною та допоміжною літературою;
- навички впевненого прийняття управлінських рішень;
- вміння вичерпно та обгрунтовано відповідати на запитання;
- чітко і логічно висловлювати думки і рішення.

Якщо відповіді студента не задовольняють викладача та не відповідають вище зазначеним вимогам, йому дозволяється перездати залік зі згоди деканату та кафедри управління персоналом.

Технологія підготовки до заліку.

Основу підготовки складає система, за якою студент має набрати 60 балів.

З цією метою він виконує протягом семінару реферати та інші завдання викладача, отримуючи відповідні оцінки. Якщо сума цих оцінок, а також отриманих на зрізі знань менше 50 балів, він має на заміну отримати додаткові питання, відповіді на які оцінюються за п'ятибальною системою. Якщо студент не набирає 60 балів, він має прездати залік згідно з рішенням деканату.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

I. Семінар за темою 1

1. Праця як економічна категорія.
2. Основні етапи розвитку позиції про організацію праці.
3. Міжнародна організація праці.

Література [10; 12; 17]

II. Практичне заняття: Методи дослідження трудових операцій

1. Підготовка карт трудових процесів.
2. Самофотографія робочого часу студентів.
3. Методи аналізу та планування робочого часу.

Література [7; 10; 11]

III. Практичне заняття: Розподіл праці на основі посадових інструкцій

1. Зміст посадових інструкцій.
2. Порядок планування посадових інструкцій.

Література [12; 17; 18]

IV. Ділова гра “Нещасний випадок”

Література [2; 14]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України (ст. 43).
2. Закон України “Про охорону праці”.
3. ГОСТ 1905–74 “Організація праці”.
4. Охорона праці в Україні. — К.: Юрінком, 2000.
5. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24.02.94.
6. Головатий Н. Ф. Учись учиться. — К.: МАУП, 2000.
7. Рафе Н. Научная организация. — М., 1998.
8. Калина А. В. Организация и оплата труда: Учеб.-метод. пособие. — К.: МАУП, 1998.
9. Ткачук В. Г., Хапко В. Б. Психофизиология труда. — К.: МАУП, 1999.
10. Справочное пособие по НОТ. — М.: Экономика, 1986.
11. Справочник экономиста по труду. — М.: Экономика, 1988.
12. Журавлев П. В., Карташов С. Н. Технология управления персоналом. — М.: Экзамен, 2000.

Додаткова

13. Задачник по научной организации и нормированию труда в машиностроении. — М.: Машинострой, 1977.
14. Безопасность труда, санитария и гигиена: Справ. пособие. — М., 1990.
15. Методические рекомендации по комплексной оценке социально-экономической эффективности мероприятий по улучшению условий и охраны труда. — М., 1985.
16. Павленко А. П. Совершенствование нормирования труда инженерно-технических работников и служащих. — М.: Экономика, 1986.
17. Управление персоналом / Под ред. А. Я. Кибанова и др. — М., 1999.
18. Регламентация труда. — М.: Экзамен, 2000.
19. Щёкин Г. В. Основы кадрового менеджмента: Учебник. — 3-е изд. — К.: МАУП, 1999.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Організація та охорона праці”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Організація та охорона праці”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	6
Теми контрольних робіт	7
Контрольні питання до заліку	7
Вимоги до заліку	9
Плани семінарських і практичних занять	10
Список рекомендованої літератури	11

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
В. М. Божок
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-879

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП